

Politica și Biserica

Mariaj segregacionist cu impact asupra integrității naționale

■ VIOREL MIONEL

[Academy of Economic Studies, Bucharest]

Abstract

Since 1989 Revolution, Romania has gone through many rounds of presidential elections. However, none of these has ever divided the country map according to preferences before. On November the 2nd 2014, the last presidential election, Romania's map was divided into three categories, two of which (left wing voters and right wing voters) were clearly accentuated. The Romanian electoral geography portrayed Transylvania as being almost completely affiliated to the right wing candidate, while the extra-Carpathian provinces which voted the left wing candidate. Having a competitive candidate who belongs to a different denomination and is part of an ethnic minority, together with the religious political attacks that were meant to affect the active orthodox, have segregated the Romanian population. The map which was displayed after the first voting tour coincides with Samuel Huntington's view on the clash of civilizations. Romania is at the border between the Western and Orthodox civilizations, and this implies tensions and conflict, according to Huntington's view. The two maps – the first election tour map as well as Huntington's map – highlight a segregating state of affairs between Transylvania and the rest of Romania, which can affect the national integrity due to irrational political messages that call on religion and ethnic identity.

Keywords

presidential elections; politics; the Church; social segregation; national integrity

1. Preambul

Luate separat fiecare dintre cele două componente ale orânduirii sociale, politica și Biserica, sunt necesare. Celibatul fiecăreia este binevenit. Existența și prezența simultată a celor două, în interiorul statului, creează mediul propice dezvoltării sociale și conștiinței comunitare și naționale. Mariajul celor două, însă, este o uniune păguboasă și cu efecte segregacioniste. Uniunea dintre cele două, în scopul obținerii puterii, poate avea efecte nedorite pe termen lung. Pentru nicio națiune – și cu atât mai mult pentru România – mariajul politicii cu Biserica nu a creat forme dorite și efecte benefice. Fără a face un excurs prea lung în istorie pentru a evidenția acele evenimente în care Biserica și politica și-au dat mâna, este suficient să privim atent Iranul. Un stat laic până în anul 1979, Suroosh Irfani apreciază că Iranul a devenit după aceea o dictatură a religiei în cel mai strict sens¹. Dacă până în acel an critic populația se bucura de o paletă largă de libertăți, femeile iraniene² putând chiar

1 Irfani Suroosh, *Iran's Islamic revolution: popular liberation or religious dictatorship?* (London: Zed Books, 1983).

2 Monique Girgis, „Women in pre-revolutionary, revolutionary and post-revolutionary Iran,” *Iran Chamber Society*, (1996), http://www.iranchamber.com/society/articles/women_prepost_revolutionary_iran3.php, accesat 20.12.2014.

purta fuste mini³ și face plajă în costum de baie, o adevărată societate laică, ce să mai... După acel moment, lucrurile au luat o turnură dramatică. Din punct de vedere vestimentar, femeile sunt astăzi nici mai mult nici mai puțin decât niște „pete negre” mobile sau, niște ființe vii acoperite de o bucată neagră de material (fie el și foarte scump) și constrânse de către tandemul religie-politică să renunțe la expresia supremă a propriei lor ființe: libertatea individuală.

În cazul României nu vorbim de același efect, însă mariajul politică-Biserică sau, cum l-am numit în cazul anterior, politică-religie, poate lua și crea forme diferite în funcție de scopul urmărit sau de modul în care se raportează cele două, împreună sau fiecare în parte, la putere. Sau, se mai poate adăuga ceva, efectele mariajului pot fi variate și ca urmare a modului în care cele două înțeleg a se „căsători”. Iar când vine vorba de politică și Biserică, lucrurile sunt destul de limpezi: „căsătoria” este mai mult din interes⁴, pentru că despre *iubire* – ceea ce ne învață Biserica – nu poate fi vorba. Aceste gânduri, pentru a nu se înțelege greșit, nu vin de la un necredincios, ateu sau agnostic, ci de la un creștin ortodox „domestic”, așa cum sper că sunt foarte mulți români. Cu alte cuvinte, vin de la un creștin ortodox care înțelege religia în sensul spiritual și Biserica drept mijloc de comuniune cu divinitatea și nu ca pe niște modalități de „manipulare a iubirii”.

2. Terminologie

Politica, așa cum o definește *Dicționarul explicativ al limbii române* este, foarte pe scurt, „știința și practica de a guverna un stat”, iar religia reprezintă un „sistem de credințe și de practici privind sentimentul divinității și care îi unește, în aceeași comunitate spirituală și morală, pe toți cei care aderă la acest sistem; totalitatea instituțiilor și organizațiilor corespunzătoare”⁵. Prin urmare, politica trebuie să se ocupe de buna funcționare – cu ajutorul științei și practicii – a statului, în timp ce religia se adresează (spiritual și moral) *doar* celor care aderă la sistemul de valori al religiei pe care o practică. Religia majoritară, cea creștin-ortodoxă, este instituționalizată și organizată în țara noastră de către Biserica Ortodoxă Română. Numai să nu uităm că în România mai sunt și alte culte religioase: cel romano-catolic, cel protestant, cel greco-catolic, cel islamic, cele neoprotestante și altele.

3. Problematizare

Ca atare, nu cumva un mariaj între politică și Biserica majoritară va fi bine privit de către adepții și slujitorii celorlalte religii cu neîncredere și scepticism? Nu se vor simți ei jigniți și marginalizați? România nu este nici un stat într-un tot unitar din punct de vedere religios și nici din punct de vedere etnic. În consecință, poate acest mariaj de conveniență politică-Biserică influența integritatea națională?

4. Statistici confesionale și etnice

Înainte de cea de-a doua problemă fundamentală a sciziunilor naționale viitoare – pe care le creează tandemul marital de conveniență politică-biserică – trebuie

3 Wolfgang Wagner, Ragini Sen, Risa Permanadeli și Caroline S. Howarth, „The veil and Muslim women's identity: Cultural pressures and resistance to stereotyping”. *Culture and Psychology* 18 (2012):521-541.

4 Mihaela Stoica, „Alianța BOR-PSD. Operațiunea bani și imobile pentru Biserică contra voturi pro Ponta”, *Gândul*, 13 Noiembrie 2014.

5 Ion Coteanu și Luiza Seche, *DEX: Dicționarul explicativ al limbii române*, (București: Univers Enciclopedic Gold, 2012).

să privim niște cifre. În România, din punct de vedere religios, potrivit recensământului populației din 2011, trăiesc 81% ortodocși, 4,3% romano-catolici, 3% reformați, 1,8% pentecostali, 0,8% greco-catolici și, restul până la 100%, alte religii⁶. Iar din punct de vedere etnic, potrivit aceluiași recensământ, la nivel național ponderea etnică este următoarea: 83,5% români, 6,1% maghiari, 3,1% rromi și restul alte etnii⁷, cu ponderi destul de mici.

5. Elemente de segregare social-culturală

Dându-și mâna, partidul politic de stânga și candidatul acesteia cu Biserica Ortodoxă, pentru a câștiga alegerile prezidențiale, acestea generează o ruptură destul de mare între cei ce nu sunt ortodocși, nu sunt de etnie română și nu simpatizează cu partidul respectiv și ceilalți locuitori care se identifică cu toate cele trei aspecte (etnici români, ortodocși și electori de stânga).

Un al doilea aspect omis sau intenționat neluat în considerare de cei care consimt la un asemenea tandem al puterii politice este cel al moștenirii istorice. Cei mai mulți locuitori, după cum a arătat și harta electorală a primului tur de scrutin pentru alegerile prezidențiale din România anulului 2014, care nu împărtășesc cele trei seturi de valori și caracteristici (religie, etnie și orientare politică) sunt locuitori ai Transilvaniei. Istoric, această provincie istorico-geografică a României, a făcut parte mult mai mult timp din altă structură statală decât din cea actuală. Structura socială, economică și politică a Transilvaniei nu se aseamănă întru totul cu cea a restului României deoarece, până în anul 1918, populația ei a fost educată și pregătită să adere la un set de valori diferit de cel al celorlalte provincii istorico-geografice românești. Chiar și ortodoxia transilvăneană, dacă mă pot exprima așa, a fost influențată de conviețuirea cu celelalte culte, ca, de altfel, și celelalte culte în raport cu ortodoxia. În ciuda majorității etnice românești și a celei religioase creștin-ortodoxe, populația din Transilvania reprezintă o comunitate aparte cu caracteristici și funcționalitate proprii, aspecte ieșite la iveală în primul tur de scrutin al alegerilor prezidențiale din noiembrie 2014 (Fig. 1.).

Paradoxul este că, dacă la alegerile prezidențiale nu s-ar fi aflat un candidat de altă etnie și religie decât cea a majorității, modelul cultural, social și, mai mult decât orice, cel politic, nu ar fie devenit vizibil. Mixul reprezentat de candidatul de altă etnie și religie decât cea majoritară provenit din Transilvania și spectrul politic pe care-l reprezintă (dreapta) a pavat drumul către segregarea politică a României. În fapt, alegerile, în maniera pe care o cunoaștem după primul tur de scrutin, nu au făcut altceva decât să dea un contur clar și periculos din punct de vedere statal segregării social-culturale latente din sânul populației.

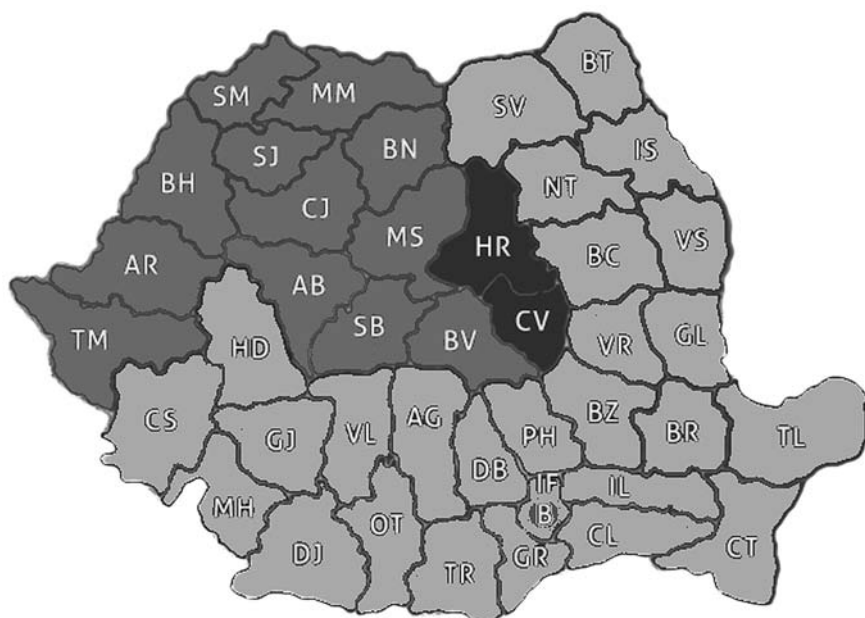
Transilvania este și mai stabilă și coerentă din punct de vedere economic⁸. Comparând-o, de exemplu, cu Moldova și Oltenia, diferențele economice devin vizibile. Nu întâmplător în aceste două regiuni istorico-geografice, plus Muntenia și Dobrogea, partidul care face pact cu Biserica a câștigat fără rezerve. Ori, Moldova și Oltenia sunt cele mai sărace regiuni ale României și, probabil, foarte puternic influențate de Biserică. Ca un amănunt, însă care nu trebuie neglijat, Moldova, Bucureștiul și Dobrogea sunt încărcate de religie: Sf. Parascheva la Iași adună anu-

6 Institutul Național de statistică, *Recensământul populației și al locuințelor 2011*, (2012), <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS7.pdf>, accesat 21.12.2014.

7 Institutul Național de statistică, *Recensământul populației și al locuințelor 2011*, (2012), . <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>, accesat 21.12.2014.

8 Florentina Tătar, „Te iubesc, Transilvania! Analist: „Transilvania are o economie flexibilă, mai dinamică în timpul crizei”, *provincianews.ro*, 23 Noiembrie 2012.

Fig. 1. Distribuția preferințelor electorale, pe județe, după primul tur al alegerilor prezidențiale

gri închis – votanții candidatului drepte; *gri deschis* – votanții candidatului drepte; *negru* – votanții candidatului maghiar

al sute de mii de pelerini⁹, Sf. Dumitru la București¹⁰ de asemenea, iar în Dobrogea se află grota și Biserica Sf. Andrei (cel care a adus creștinismul pe actualul teritoriu al României). Să nu-l uităm nici pe părintele Arsenie Boca, părinte, teolog și artist plastic, un adevărat simbol al ortodoxiei¹¹ zilelor noastre, care a tăit la Mănăstirea Prislop (județul Hunedoara), în imediata vecinătate nordică a Olteniei, provincie în care părintele Boca și-a găsit foarte mulți adepți și în care reprezintă un exemplu de moralitate ortodoxă de necontestat. Apoi, uitându-ne la harta României de după primul tur de scrutin al alegerilor prezidențiale, vom constata că Hunedoara este, practic, singurul județ transilvănean unde candidatul stângii, cel care este parte a mariajului politică-Biserică, a câștigat. Restul județelor fiind adjuocate de dreapta politică. Mai ales aici, în Hunedoara, părintele Arsenie Boca a fost agentul electoral cel mai puternic al stângii. De fapt, în Hunedoara se poate spune că părintele Boca a fost cel care a câștigat alegerile pentru stânga, voturile fiindu-i transmise apoi candidatului oficial la președinție.

Mesajele electorale în care Biserica și religia ortodoxă au fost utilizate au fost nenumărate. Prezența candidatului propus de stânga la pelerinajul de la Iași¹² a fost o

9 Cezar Pădurariu, „Începe cel mai mare pelerinaj religios din țară, la Sf. Parascheva. Rețeta de succes a BOR: cum a transformat Biserica un cadou de la turci în brandul României”, *Adevărul*, 10 Octombrie 2013.

10 Elvira Gheorghiuță, „Mii de credincioși, la sărbătoarea Sfântului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureștilor”, *Gândul*, 27 Octombrie 2014.

11 Teofil Părăian, *Părintele Arsenie Boca, mare îndrumător de suflete din secolul XX: o sinteză a gândirii Părintelui Arsenie Boca în 800 de capete*, (Cluj-Napoca: Teognost, 2002).

12 Alina Costache, „Sfânta Parascheva: Victor Ponta, primit cu entuziasm la Iași”. *România Tv*, 14 Octombrie 2014.

Frontiera etnică a civilizației occidentale

Fig. 2. România, pe linia de falie dintre civilizațiile Occidentală și Orientală, în viziunea lui Samuel P. Huntington

mișcare de culegere de voturi și mai puțin una spirituală, de reculegere. Totodată, anumiți preoți ortodocși¹³ au slujit în limba politică a stângii, deși potrivit moralității religioase Biserica este apolitică, deci nu face politică. Și, nu în ultimul rând, mesajele defăimătoare la adresa candidatului din dreapta politică au abuzat de confesiunea prezidențialului, etnic german, provenit din Sibiul transilvănean.

Ei bine, confesiunea a reprezentat un avantaj pentru o parte și un handicap pentru cealaltă, în ciuda faptului că într-o democrație utilizarea religiei ca agent electoral este imorală, dacă nu chiar condamabilă. Același lucru se poate spune și despre „atacul” asupra etniei¹⁴. A face din etnia celui alt un lucru rău pentru democrația și guvernarea unui stat este nedreaptă, ca să nu spun altfel. Nu în ultimul rând, acceptul, fie și parțial sau mutual al Bisericii, de a face cuplu cu unul dintre candidați, este, așadar, imoral.

Toate acestea conduc, în viitor, la o evoluție politică periculoasă. Jocul politic a scos pregnant la iveală diferențele economico-sociale din țara noastră. Altminteri, pe fondul diferențelor economico-sociale, au apărut și preferințele electorale. România a fost segregată social odată cu aceste alegeri. Mai grav, pe tot parcursul acestor alegeri prezidențiale, o parte a scepstrului politic, dându-și mâna cu Biserica, a accentuat acest tip de segregarea. Segregarea social-culturală, care se grefează pe solul mănăs al diferențelor din interiorul statelor, este păguboasă și periculoasă pe termen lung. România este segregată social nu atât ca urmare a forțelor latente din sânul populației, cât mai ales din cauza mariajului electoral politică-Biserică.

Pentru cei care nu iau în calcul un scenariu de diviziune și segregare internă a României, care să o afecteze pe viitor, îi sfătuiesc să se uite cu atenție la Italia¹⁵, unde nordul, încă de ceva vreme, tot din cauza unor politicieni lipsiți de viziune națională, riscă să

13 Camelia Badaea, „Preot, în Biserică: votați Victor Ponta! Amin”. *Ziare.com*, 11 Noiembrie 2014.

14 Ionuț Țene, „Vreau la toamnă un președinte român ortodox, nu un neamț de religie reformată”. *Napoca News*, 22 Iulie 2014.

15 *Vezi* Benito Giordano, „Italian regionalism or ‘Padanian’ nationalism – the political project of the Lega Nord in Italian politics”. *Political Geography* 19 (4) (2000), 445-471; Anna Cento Bull și Mark Gilbert, *The Lega Nord and the northern question in Italian politics*, (Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave, 2001); Benito Giordano, „The Continuing Transformation of Italian Politics and the Contradictory Fortunes of the Lega Nord”. *Journal of Modern Italian Studies*. 8 (2) (2003), 216-230.

se rupă de restul țării. Cu alte cuvinte segregarea este inamicul cel mai mare al integrității unui spațiu. Segregarea înseamnă în definitiv separare, divizare, dezintegrare... chiar și statală.

6. Observații finale

Samuel Huntington, faimosul analist de politică internațională, lansa în urmă cu mai bine de douăzeci de ani (1993) celebra lui teorie asupra *ciocnirii civilizațiilor*¹⁶. Autorul respectiv a făcut o analiză interesantă asupra sistemului geopolitic internațional și a ajuns la concluzia că statele lumii sunt grupate în mai multe civilizații: occidentală (catolică și protestantă), ortodoxă, islamică, lati-americană, sinică/chineză, hindusă, budistă, japoneză și africană. Aceste civilizații, spune Huntington, ajung să se ciocnească acolo unde intră în contact una cu alta, deoarece contactul dintre ele este marcat de linii de falie în lungul cărora vor apărea fricțiuni. Interesant este că, potrivit acestuia, România este străbătută de o linie de falie care o și împarte între două civilizații: Occidentală și Ortodoxă (figura alăturată). Iată deci, Huntington ia și el ca element principal de divizare a României tot religia. Linia de falie, atenție (!), ca și în cazul situației electorale de după primul tur de scrutin (2 noiembrie 2014), este trasată pe rama Carpaților Orientali și Meridionali, Transilvania fiind considerată ca parte a civilizației Occidentale – atât religios, cât și din punct de vedere al dezvoltării. Celelalte provincii sunt incluse în categoria civilizației ortodoxe. Similitudinile geografice frapante arătate de harta lui Huntington și cea a primului tur al alegerilor prezidențiale sunt menite a ne îngrijora și a ne da de gândit, atât nouă, cât mai ales clasei politice.

BIBLIOGRAFIE

- HUNTINGTON, Samuel P., *The clash of civilizations and the remaking of world order*, New York, Simon & Schuster, 1996.
- BADEA, Camelia, „Preot, în Biserică: votați Victor Ponta! Amin”. *Ziare.com*, 11 Noiembrie 2014.
- BULL, Anna Cento, GILBERT, Mark, *The Lega Nord and the northern question in Italian politics*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, Palgrave, 2001.
- COSTACHE, Alina, „Sfânta Parascheva: Victor Ponta, primit cu entuziasm la iași”. *România Tv*, 14 Octombrie 2014.
- COTEANU, Ion, SECHE, Luiza, *DEX: Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Univers Enciclopedic Gold, 2012.
- GHEORGHITĂ, Elvira, „Mii de credincioși, la sărbătoarea Sfântului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureștilor”, *Gândul*, 27 Octombrie 2014.
- GIORDANO, Benito, „Italian regionalism or 'Padanian' nationalism – the political project of the Lega Nord in Italian politics”. *Political Geography* 19(2000): 445-471.
- GIORDANO, Benito, „The Continuing Transformation of Italian Politics and the Contradictory Fortunes of the Lega Nord”. *Journal of Modern Italian Studies*. 8(2003): 216-230.
- GIRGIS, Monique, „Women in pre-revolutionary, revolutionary and post-revolutionary Iran, „ *Iran Chamber Society*, (1996) http://www.iranchamber.com/society/articles/women_pre-post_revolutionary_iran3.php, accesat 20.12.2014.
- INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ, *Recensământul populației și al locuințelor 2011*, (2012), <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS7.pdf>, accesat 21.12.2014.

16 Samuel P. Huntington, *The clash of civilizations and the remaking of world order*, (New York: Simon & Schuster, 1996).

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ, *Recensământul populației și al locuințelor 2011*, (2012), . <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>, accesat 21.12.2014.

PĂDURARIU, Cezar, „Începe cel mai mare pelerinaj religios din țară, la Sf. Parascheva. Rețeta de succes a BOR: cum a transformat Biserica un cadou de la turci în brandul României”, *Adevărul*, 10 Octombrie 2013.

PĂRĂIAN, Teofil, *Părintele Arsenie Boca, mare îndrumător de suflete din secolul XX: o sinteză a gândirii Părintelui Arsenie Boca în 800 de capete*, Cluj-Napoca, Teognost, 2002.

STOICA, Mihaela, „Alianța BOR-PSD. Operațiunea bani și imobile pentru Biserică contra voturi pro Ponta”, *Gândul*, 13 Noiembrie 2014.

SUROOSH, Irfani, *Iran's Islamic revolution: popular liberation or religious dictatorship?* London, Zed Books, 1983.

TĂTAR, Florentina, „Te iubesc, Transilvania! Analist: „Transilvania are o economie flexibilă, mai dinamică în timpul crizei”, *provincianews.ro*, 23 Noiembrie 2012.

ȚENE, Ionuț, „Vreau la toamnă un președinte român ortodox, nu un neamț de religie reformată”. *Napoca News*, 22 Iulie 2014.

WAGNER, Wolfgang, SEN, Ragini, PERMANADELI Risa și HOWARTH Caroline S., „The veil and Muslim women's identity: Cultural pressures and resistance to stereotyping”. *Culture and Psychology* 18(2012):521-541.